

1. שו"ת מלמד להועיל חלק א (אורח חיים) סימן כט

שאלה: במנין שלנו יש אחד או שנים שמחללים שבת בפרהסיא לא לבד במלאכתם כי אם גם עושים מוגמר, ואפילו קידוש והבדלה אינם עושים, אי שרו לצרפם למנין.

תשובה: הפרמ"ג סי' נ"ה באשל אברהם /או"ח/ ס"ק ד' כ' דמחלל שבת בפרהסיא אין מצרפין למנין. וכל"כ בתשו' חכם צבי סי' ל"ח, ואף דבשאלת יעבץ ח"א סי' ע"ט משמע דכל עבריין מצרפין למנין כל זמן שלא נידוהו מ"מ לא כתב בפרוש דגם מחלל שבת בפרהסיא מצרפין ואפשר דמודה בזה דאין מצרפין ועיין מ"ש לענין זה בשו"ת משיב דבר סי' ט' שאוסר. וכל"כ המג"א /או"ח/ סי' קצ"ט ס"ק ב' מי שהוא רשע בפרהסיא אין מזמנין עליו. וראיתי בשו"ת רשב"ן סי' צ' שהביא בשם שו"ת דורש לציון דזה דוקא במומר להכעיס ובימינו אין עושין להכעיס (וע' שו"ת רשב"ן סי' ס"ז) ותמוה דלהכעיס אפילו בא' משאר עבירות אין מצרפין אותו כמבואר בפרמ"ג הנ"ל /או"ח/ סי' נ"ה, גם הביא שם בשו"ת רשב"ן בשם ליקוטי חבר חלק ה' דף ק"ז שאחרי שגברו בעלי זרוע אין כח בידינו להוריד כהן כזה אם עולה לדוכן. וע"ש עוד סי' קל"ט תשובה מהרה"ג מו"ה חיים צבי מאנהיימער זצ"ל, ושם הביא ג"כ שו"ת מהר"י אסאד י"ד סי' נ' שמחללי שבתות בזמנינו כ"ז שלא העידו עליהם בפניהם ובפני הב"ד שחללו בפני י' מישראל אין אוסרים יין במגעם, שיש הרבה אחרונים סוברים דהא דמומר לחלל שבת הוי מומר לכל התורה הוא רק מדרבנן עיי"ש בשו"ת יהודה יעלה. היוצא מכל הנ"ל שעפ"י דין מחלל שבת בפרהסיא אין מצטרף למנין, אך בזמן הזה נוהגין להקל אף בארץ אונגארן ומכש"כ בארץ אשכנז. וזכורני שפעם אחת אירע אבילות לאיש אחד שחנותו פתוח בשבת, והוא אחד מבעלי בתים של קהלתנו, קהל עדת ישראל, וירד לפני התיבה בבית הכנסת של קהלתנו, אך הגבאי ידע לרצות אותו ולפייסו שלא ירד עוד מפני שהקהל ירננו על זה, ואח"כ הלך זה האיש לביהמ"ד של חברת ש"ס, ואף שהגבאי דשם היה איש חרד ויר"א, הניחו לירד לפני התיבה בלי מניעה, וכאשר שאלתי את הגבאי למה לא מנעו, אמר לי שכן הוא ג"כ מנהג מימים קדמונים בבית המדרש דפה שאין מונעין מלירד לפני התיבה האנשים שמסחרם פתוח בשבת, וכיון שהרבנים דשם שהיו אנשי שם לא מיחו מסתמא היה טעמם ונימוקם עמם, ואפשר שסמכו ע"ז מה שכתוב ג"כ בשו"ת בנין ציון החדשות סי' כ"ג שמחללי שבת בזמנינו נחשבים קצת כתינוק שנשבה לבין הנכרים, מפני שבעוה"ר רוב ישראל בארצנו מחללי שבת הם, ואין דעתם בזה לכפור בעיקרי אמונתנו עיי"ש, וכן הגיד לי הרב מו"ה משולם זלמן הכהן ז"ל בשם הגאון בעל שואל ומשיב שכתב שהאנשים מאמערקא אינם נפסלים ע"י חילול שבת שלהם מפני שהם כתינוקת /כתינוק/ שנשבה לבין הנכרים אח"כ מצאתי כעין זה בהגהות רע"א לי"ד סי' רס"ד ועיי"ש סברות להקל, אבל ע' פמ"ג א"ח סי' רפ"ב א"א ס"ק ז', וע' ספר חסידים סי' תשס"ח (ואין לי פנאי כעת לחפש תשובה זו דמיירי לענין גיטין בפנים בשו"ת שו"מ). יהי' איך שיהי' המקיל לצרף אנשים כאלו למנין יש לו על מי שיסמוך, אך מי שיכול לילך לבהמ"ד אחר בלי להכלים איש, פשיטא דמהיות טוב שלא יסמוך על היתר זה, ויתפלל עם אנשים כשרים. עוד יש סניף להקל דבזמננו לא מיקרי מחלל שבת בפרהסיא, כיון שרובן עושין כן, דבשלמא אם רוב ישראל זכאין, ומעטים מעיזים פניהם לעשות איסור זה הרי הוא כופר בתורה ועושה תועבה ביד רמה ופורש עצמו מכלל ישראל, אבל כיון דבעו"ה רובם פורצים הגדר תקנתם קלקלתם, היחיד חושב שאין זה עבירה גדולה כל כך וא"צ לעשות בצנעה, ופרהסי' שלו כבצנעה, ואדרבה היראים קרואים בזמננו פרושים ומובדלים, והפושעים הם ההולכים בדרך כל הארץ.

2. שו"ת מנחת אלעזר חלק א סימן עד

ע"ד שאלתך אם באמת ברור האיסור של יין שנגע בו מחלל שבת בפרהסיא, משום דרבים אומרים הפי' בסי' קי"ט ביו"ד שהמחלל שבת בפרהסיא יינו אסור היינו שאינו נאמן עליו אבל אינו אוסר במגעו ז"א ותמהתי על האומרים כן דהא בריב"ש סי' ד' מפורש בזה"ל או חילול שבת בפרהסיא הרי הוא כנכרי לכל דבר ואוסרין יין במגעו וכל"כ בבה"ג חולין כמו שהביאו כבר האחרונים. וראיתי לעורר ולהודיע על מה שראיתי בשו"ת בנין ציון החדשות להגמהר"י עטלינגער ז"ל (סי' כ"ג) מילתא דתמוה קא חזינא במחכהדר"ג כי הנה פסק להלכה דיינם שנגעו בו הוא יי"נ כמ"ש במבי"ט שהביא הנקה"כ ביו"ד סי' קנ"ד דהקראים כיון שהם מחללים מועדות הוי כמחללי שבתות ואוסרים יין במגען א"כ פשוט לו דמחללי שבתות אוסרים יין במגען וכו' אך עכ"ז בסוף דבריו צידד דהמקילים יש להם על מה שיסמוכו כיון שבעו"ה פשתה המספחת ברובם ויש בהם שמתפללים תפלת שבת ומקדשים קידוש היום ואח"כ מחללים שבת במלאכת שבת דאו' או דרבנן והרי המחלל שבת נחשב כמומר בלבד מפני שהכופר בשבת כופר בבריאה ובבורא וזה מודה ע"י תפלה וקידוש ובפרט בניהם אשר קמו תחתיהן דומין לתינוק שנשבה לבין העכו"ם כמ"ש המבי"ט שם דאפשר שצדוקין שלא הורגלו בתוך ישראל ולא ידעו לעיקרי הדת ואין מעיזין פניהם נגד חכמי הדור לא חשיבי מזדיין עכת"ד. ותמהני על מ"ש דהמחלל שבת נחשב כמומר רק מפני שהכופר בשבת כופר בבריאה ובבורא משא"כ זה דמודה ע"י תפלה וקידוש אף שמחללו אח"כ בזדון עכ"ד. וזה לא מיחוור דהא ש"ס ערוך הוא בחולין (ה' ע"א) ע"ש בפירש"י דהאי תנא חמיר לי' שבת כע"ז משום דהמחלל שבת כופר במעשי הש"י שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית ע"ש וא"כ כשמחלל במלאכה במזיד בפרהסיא הרי הוא כופר בשביתת הקב"ה בשבת ששביתת הקב"ה ה' כל הלילה וכל היום יום השביעי ומה אהני בקידוש שעושה וכי יש שביתה לחצי שבת ישתקעו הדברים ולא יאמרו להקל עי"ז ביינו...

מחללי שבת בזמננו

1. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סט עמוד א

אמר רב הונא: איזהו ישראל מומר - זה המחלל שבתות בפרהסיא. אמר ליה רב נחמן: כמאן? אי כרבי מאיר דאמר: חשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה כולה - אפילו באחד מכל איסורין שבתורה נמי! אי כרבנן - האמרי: חשוד לדבר אחד לא הוי חשוד לכל התורה כולה, עד דהוי מומר לעבודת כוכבים! ... רב אשי אמר: האי תנא הוא, דחמירא עליה שבת כעבודה זרה, כדתינא: מכם ולא כולכם, פרט למומר. מכם - בכם חלקתי ולא באומות. מן הבהמה - להביא בני אדם הדומין לבהמה. מכאן אמרו: מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בתשובה חוץ מן המומר והמנסך יין והמחלל שבתות בפרהסיא. הא גופא קשיא: אמרת מכם - ולא כולכם, להוציא את המומר. והדר תני: מקבלין קרבנות מפושעי ישראל! - הא לא קשיא, רישא - במומר לכל התורה כולה, מציעתא - במומר לדבר אחד. אימא סיפא: חוץ מן המומר והמנסך יין. האי מומר היכי דמי? אי מומר לכל התורה - היינו רישא! אי לדבר אחד קשיא מציעתא! אלא לאו הכי קאמר: חוץ מן המומר לנסך ולחלל שבתות בפרהסיא. אלמא: עבודה זרה ושבת כי הדדי נינהו. שמע מינה.

2. רש"י מסכת חולין דף ה עמוד א

... האי תנא חמירא ליה שבת כעבודת כוכבים דהעובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית

3. שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ב סימן כ

בענין סופר שמחלל שבת בדבר אחד לפרנסתו ובשאר איסורי שבת וכל איסורי התורה הוא בחזקת כשרות אם יש להכשירו לכתובת גט במקום עיגון חמשה עשר באב תשכ"ב. מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר מרדכי מנחם מענדל בורשטיין שליט"א... אחר שאז לא שייך מעשה כתיבתו לציוי העומד ע"ג הויא כתיבתו שלא לשמה. וזה סובר רש"י דהוא רק ספק דהא אפשר שעשה אדעתא דישראל המצוה שהוי לשמה מצד מחשבת המצוה העומד ע"ג... ומה שהביא כתר"ה משו"ת בנין ציון החדשות שלפושעי ישראל בזמננו שבעוה"ר נפרץ לרוב עד שלרובם נעשה להם כהיתר אפשר יש לדונם כאומר מותר שאין להם דין מומר, לא נכון לע"ד להחשיבם כאומר מותר באיסור חמור ומפורסם כזה שאף הנכרים יודעים איך שלישאל אסור יום זה במלאכה, לומר שיתחשבו כאומר מותר. אבל לי יש טעם גדול שלא כולם הם כנכרים מצד אחר. דהנה תמוה טובא החלוק בין מחלל שבת בצנעא לפרהסיא דאף בצנעא הוא בחיוב כרת וסקילה ויש בו הענין שהוא ככופר, ועיין בב"ק דף ע"ט כשהוא במחשך מעשיהם הוא כפירה גרועה בהחלוק שנתן ריב"ז בחומרא דיש בגנב יותר מבגזלן. ואם משום דפרהסיא הוא חלול השם הרי גם בכל עבירות איכא חלול השם בפרהסיא ולא נחשב כנכרי, ודוחק לומר שהצרוף דחלול שבת וחלול השם מצד הפרהסיא עושהו כנכרי. ובארתי בחדושי דהוא משום דודאי אין הכרח שמי שמחלל שבת לתיאבון הוא כופר במעשה בראשית דאפשר שאף שמאמין אינו יכול לכבוש יצרו להרוחת ממון ולשאר תאוותיו, כמו שאמרינן בעובר על שאר עבירות אף החמורות כשהוא לתיאבון שאינו משום שכופר בהשי"ת שרואה ושומע אלא שאף שמאמין עובר משום שאינו יכול לכבוש את יצרו לתאוותיו והטעם משום דלא איתרע מחזקת כשרותו ליותר ממה שרואין וכיון שאפשר שהוא בעצם מאמין בעין רואה ואזן שומעת אך שמ"מ אינו יכול לכבוש את יצרו אמרינן כן, וא"כ גם במחלל שבת לתיאבון היה לן לומר כן. ולכן הוא כן באמת במחלל בצנעא תלינן שאף שהוא מאמין במעשה בראשית לא היה יכול לכבוש את יצרו ואין דינו כנכרי. אבל כשמחלל בפרהסיא הרי בהרבה רואין יהיו מי שיאמרו שהוא מצד שכופר במעשה בראשית כיון דבמעשה זו שעושה הוא מעשה כפירה שממילא הוא כאומר להרואין שכופר. ול"ד לשאר איסורין שאין העבירה עצמה מעשה כפירה אף בכופר אלא שממה שעושה יש להרואין להוכיח שהוא כופר שזה לא הוי כמו שהוא אמר זה ולכן לא נעשה מצד הרואין שיאמרו מצד הוכחתם שהוא כופר להחשיב שגם הוא הוי כאמר במעשיו שהוא כופר ותלינן אכן שאינו כופר כמו שהוא אומר שההוכחה אינה ברורה, אבל בחלול שבת שבכופר הויא העבירה מעשה כפירה ורק משום שאפשר גם שאינו כופר שאז הוא רק מעשה העבירה לבד הוא הספק, שלכן למי מהרואין שיאמרו עליו שעושה מחמת שכופר הוי כאמר להם שכופר שגם הוא יודע שיש שיאמרו כן ומ"מ עשה בפניהם הרי הוא כהודה שצודקים במה שמפרשים מעשיו שהוא כפירה, וממילא מה שיודע בעצמו שאינו כופר ועושה זה רק לתאוותיו שלא יכול לכבוש את יצרו הוא כדברים שבלב. ושיערו שלפני פחות מעשרה הוא כצנעא שיש להעובר לחשוב שכולן יבינו שעושה זה רק לתאוותיו אף שהוא מאמין, אבל כשלא חשש מחלל גם בפני עשרה שהוא הפרהסיא יש לו לידע שיהיו מי שיאמרו עליו שהוא עושה מעשה כפירה משום שהוא כופר שלכן הוא כהודה ואמר להם שהוא כופר. וזהו טעם החלוק בין בצנעא לפרהסיא בשבת. וא"כ במי שידוע לכל שמאמין שהשי"ת ברא העולם שרואין אותו שנזהר בכל איסורין במאכלות אסורות וכדומה בחיובי עשה שעליו ורק שעושה מלאכתו להרויח בשבת הרי הוא למכירין אותו כאנן סהדי שעושה רק משום שאינו יכול לכבוש את יצרו, וכשיש אכן סהדי מהני אף דברים שבלב כדאיתא בתוס' קידושין דף מ"ט. ולכן אלו מחללי שבתות שידוע ששומרים מצות התורה ועושים רק להרוחת ממון אף שידועין חומר האיסור יש טעם גדול שאינם כנכרים ואין להם דין מומר לכה"ת, וכ"ש באלו שידוע שגם שומרים שבת בדבר שאינו נוגע לפרנסתם שיש לומר שאינם כמומרים. אבל אלו שלא ידועים לשומרי תורה יש להם דין

מפני שהם מחללים את המועדות והמה כמחללי שבתות. אמנם יש מי שחולק עליו ולכן שאל אותי איך דעתי בזה. לענ"ד הדין עמו - דכיון דמחלל שבת בפרהסיא הוא כמומר לכל התורה דינו כעובד ככבים / כוכבים / ואפשר שאפילו המהרש"ל שהביא בנקודת הכסף שם ש"ל דקראים אינם אוסרים מודה בזה דקראים אינם מחללין שבתות רק מועדות מפני שחולקים על קביעות שלנו וששוה מחלל מועדות למחלל שבתות לא ס"ל. אבל במחלל שבת ממש דלכ"ע הוי מומר לכל התורה אפשר שגם המהרש"ל מודה. וא"ל כיון דגזירת יינם הוא משום בנותיהם והרי בנות מחללי שבתות לא נאסרו. ז"א דא"כ מומר לעבודת ככבים לא יאסור יין בשתייה ולפי מה דאמרינן בחולין (דף ד') אוסר וצ"ל כמש"כ הר"ן בחידושו שם וכמו שהעתיק גם מעכ"ת נ"י כיון דהוי ככותי גמור הוא בכלל גזירתן אעפ"י שאין בבנותיו איסור חתנות וא"כ ה"ה במומר לחלל שבת בפרהסיא. וכ"כ הרשב"א בשו"ת הביאו הב"י (סי' קי"ט) דמומר לחלל שבת בפרהסיא יינו י"נ. והנה עד כה דברנו מעיקר הדין איך לדון מחלל שבת בפרהסיא אבל לפושעי ישראל שבזמנינו לא ידענא מה אדון בהם אחר שבעו"ה פשתה הבהרת לרוב עד שברובם חלול שבת נעשה כהיתר אם לא יש להם דין אומר מותר שרק קרוב למזיד הוא ויש בהם שמתפללים תפילת שבת ומקדשים קידוש היום ואח"כ מחללים שבת במלאכות דאורייתא ודרבנן והרי מחלל שבת נחשב כמומר בלבד מפני שהכופר בשבת כופר בבריאה ובבורא וזה מודה ע"י תפילה וקידוש ומה גם בבניהם אשר קמו תחתיהן אשר לא ידעו ולא שמעו דיני שבת שדומין ממש לצדוקין דלא נחשבו כמומרים אעפ"י שמחללין שבת מפני שמעשה אבותיהן בידיהם והם כתינוק שנשבה לבין עובדי ככבים כמבואר (סי' שפ"ה) וכ"כ גם המב"ט (סי' ל"ז) ואפשר נמי דצדוקין שלא הורגלו בתוך ישראל ולא ידעו לעיקרי הדת ואינם מעיזין פניהם נגד חכמי הדור לא חשבי מזידין וכו' יע"ש. והרבה מפושעי הדור דומין להם ועדיפי מהם שמה שמחמיר הר"ש בקראים להחשיב יינם י"נ אינו מפני חילול מועדות שדומה לשבת בלבד אלא מפני שכפרו גם בעיקרי הדת שמלין ולא פורעין ואין להם דיני גיטין וקדושין שעי"ז בניהם ממזרים. ובזה רוב הפושעים שבזמנינו לא פראו. ולכן לענ"ד המחמיר להחשיב נגיעת יין של הפושעים הללו לסתם יינם תבוא עליו ברכה. אכן גם למקילים יש להם על מה שיסמכו אם לא שמבורר לנו שיודע דיני שבת ומעיז פניו לחללו בפני עשרה מישראל יחד שזה ודאי כמומר גמור ונגיעת יינו אסור. כנלענ"ד הקטן יעקב.

12. שו"ת אחיעזר חלק ג סימן כה

ע"ד שאלת ידידי גיסי רומעכ"ת שי' על הגט שכ"מ שסידר רב א' באפריקא / באפריקה / עם סופר כשר, ולא היו להם עדים כשרים וחתמו על הגט מחללי שבת בפרהסיא, היינו אחד שהחזיק מכבר חנות פתוחה בשבת, ולשארי דברים מתנהג כישראל כשר, והשני מחזיק בשותפות בית מרזח בשבת ואינם חשודים לעשות מלאכה בשבת והם היו עדי חתימה ועדי מסירה, ומת בלא בנים והוא מקום עיגון... אולם מה שיש לצדד בזה כיון דהורגלו בכך ורובם ככולם כן לא משמע להו איסור פתיחת חנויות בשבת והוי כקושר ומתיר, וכיוצא בזה כ' בשו"ת בנין ציון סי' כ"ג לפושעי ישראל שבזמננו לא ידענא מה אידון בהו אחרי שבעו"ה פשתה הבהרת לרוב עד שברובם חלול שבת נעשה כהיתר אם לא יש להם דין אומר מותר שרק קרוב למזיד הוא ויש בהם שמתפללים תפלת שבת ומקדשים קדוש היום ואח"כ מחללים שבת במלאכות דאורייתא ודרבנן וכו' ומה גם בבניהם אשר קמו תחתיהם אשר לא ידעו ולא שמעו דיני שבת שדומין ממש לצדוקין וכו' והם כתנוקות שנשבו לבין העכו"ם ע"כ, (והביא ג"כ ד' המב"ט בת' סל"ז שמצדד להכשיר לעדות בכה"ג ורק בצדוקין כ' דליכא למימר הכי משום דהוו מינים). הרי שדן שיש להם דין אומר מותר והוי רק קרוב למזיד... כמו שהבאתי מת' בנין ציון סכ"ג דמחללי שבת כאלה אינם מומרים...

13. חזון איש הלכות שחיחה

חזון הלכות שחיחה סימן א איש חזון הלכות שחיחה סימן ב איש

(יו) נראה דלוי דין מוריון אלף זמן שבשנחתו ית' גלוי כמו זמן שבו נסים מצוין ומשמש זה קול, ולויקי הדור חתח השגחה פרעית הנראית לעין כל, והכוונתן אז הוא בלחות מיוחדות צהטיית היקר לחאות והפקרות, ולא היה צינור רשעים גדרו של עולם שהכל ידעו כי הדתם הדור מצוה פורעניות לעולם ומצוה דבר וחורז ורעז צעולם, אלל זמן כהעלם שגכרתה האמונה מן דלת העם אין צמעה כורכה גדר הפרכה אלף הוספת הפרכה שיהי צעיניהם כמעשה השחתה ואלמות ח"ו וכיון שכן ענמנו להקן אין בדין נוכג צעטב שאין צו תיקון ועליו להחזירם צענותות אהבה ולהעמידם בקקן אורה צמה שזיונו מנעת.

(ו) ותינוק שנשבה בין העכו"ם דינו כישרלל ושחיטתו מותרת שבו צחזקת שאם יודיעתו וישחללו עמו כשיעור הכשחללות שהוא ראוי לשבז לא יזיר לבגלי שב, אמנם אחר שהשחללו עמו והוא מויד וממלאן לשבז דינו כמומר, ושיעור הכשחללות תלוי לפי החבונות הדיונים כאשר יופיעו ברות קדשם צכרעת דינו, ומה שנחלקו אחרונים ז"ל בצדוקים בצורות האחרונים אי חשיבי כאנוסים היינו צכרעת שיעור הידיעה שיודעים ממלואות ישראל ושצבותיהם פירשו מהם ונותנים כהף סודרת, אי דיונינן להו כשיעור ידיעה למתשב מויד או לא ואכתי אנוסים הם, וצחחמך צריך לדון על כל איש ואיש צפרע [ובמי"צ סי' שפ"ב סק"א וצ"ש"ל שם אות צ' כה"ג, דעשה כל הפוסקים דגם צדוקי צחלל שבת צפרהסיא דינו כעכו"ם לגנין ציעול רשות וחמה על הב"י והע"ז והמ"א שהקילו, ותמוה מאד דכרי צ"י בעלמו הביא דברי תו ודן רק על בני צדוקים דשכחו גבן דבהן שפע צ"י דמעשה אבותיהן צידוהן אלל הצדוקים שבזמן הש"ס ודאי מוידיון היו, וכן הצדוקים שבסוף זמן הגאונים אפשר דמחידים היו, וכל דברי הפוסקים שהביא הוא על צדוקים שבזמן הש"ס, ומה שעתן סוף סוף שייך שלא ילמוד ממעשיהם אין זו טענה דלא אמרו חכמים אלף צמי שזינו כעכו"ם ולא בכל מתנהג צדק עקש, וע"י תו ס"א צ"י ד"ה דבר, דלא גזרו בצדוקי וכותי אלף אלב עכו"ם] וכמו כן אותן שאצותיו פראו מדרכי הציבור והוא נהגדל ללא תורה, דינו כישרלל לכל דבר, ונמי צריך למוד שיעור ידיעתו אי לא חשיב מויד, ואותו שזיינין ל"י כאנוס זוכין עירוב עבדו.